

Sygn. akt II Ca 241/13

POSTANOWIENIE

Dnia 24 października 2013 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Robert Bury (spr.)
Sędziowie:	SO Marzenna Ernest SO Wiesława Buczek - Markowska
Protokolant:	st. sekr. sąd. Dorota Szlachta

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 24 października 2013 roku w S.

sprawy z wniosku **K. M.**

z udziałem uczestników **P. O., W. O., P. S., M. K., S. M., H. Ś., B. D., M. C., B. B., T. G. i Z. G.**

o dział spadku po M. M.

na skutek apelacji wniesionej przez uczestniczkę B. B.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Gryfinie

z dnia 8 stycznia 2013 r., sygn. akt I Ns 617/12

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sygn. akt II Ca 241/13

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Gryfinie postanowieniem z dnia 8 stycznia 2013 roku w sprawie z wniosku K. M. podzielił spadek po jej mężu, M. M.. Sąd ustalił, że w skład spadku wchodzi udział we własności nieruchomości zabudowanej stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 0,0769 ha, położonej w B., dla której Sąd Rejonowy w Gryfinie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) o wartości 35.000 zł oraz udział we własności środków pieniężnych zdeponowanych na rachunku w (...) spółce akcyjnej o numerze (...) w wysokości 5.858,51 zł. Działu spadku dokonano w ten sposób, że składniki wyczerpujące spadek przyznano na wyłączną własność wnioskodawczyni bez obowiązku spłaty na rzecz uczestników: P. O., W. O., P. S., M. K., S. M., H. Ś., B. D., M. C., T. G. i Z. G.; na rzecz uczestniczki B. B. zasądzono kwotę 1.580,39 zł tytułem spłaty.

Wnioskodawczyni domagała się działu spadku twierdząc, że w jego skład wchodzi udział w gospodarstwie rolnym o wartości 70.000 zł oraz udział w środkach pieniężnych w wysokości 5.858,51 zł; wniosła o przyznanie tych składników

na swoją rzecz bez obowiązku spłaty uczestników. Uczestnicy, za wyjątkiem B. B., nie żądali spłaty. B. B. wniosła o zasądzenie spłaty, wskazała, że nie wie, jaka jest wartość jej udziału w spadku i nie wie jaka jest wartość udziału spadkodawcy w nieruchomości.

Sąd I instancji ustalił, że Sąd Rejonowy w Gryfinie postanowieniem z dnia 2 lipca 2012 roku w sprawie I Ns 339/12 stwierdził, że spadek po M. M., zmarłym 14 listopada 2011 roku, na podstawie ustawy nabyli: żona K. M. w 1/2 części, siostrzeniec P. O. w 1/18 części, siostrzeniec W. O. w 1/18 części, syn siostrzenicy P. S. w 1/36 części, bratanek S. M. w 1/24 części, siostrzeniec T. G. w 1/12 części, siostrzeniec Z. G. w 1/12 części, córka siostrzenicy M. K. w 1/36 części, bratanica H. Ś. w 1/24 części, córka bratanka B. D. w 1/48 części, córka bratanka M. C. w 1/48 części, córka bratanicy B. R. w 1/24 części. W skład spadku po M. M. wchodzi udział spadkodawcy we własności gruntów rolnych, stanowiących działkę o nr (...), o powierzchni 0,0769 ha zabudowanych budynkiem mieszkalnym i dwoma budynkami gospodarczymi, położonych w B., dla których Sąd Rejonowy w Gryfinie prowadzi księgę wieczystą nr (...). Pozostały udział wynoszący 1/2 części jest własnością wnioskodawczynie K. M.. Ustalono, że w skład spadku wchodzi także udział spadkodawcy we własności środków pieniężnych zdeponowanych na rachunku w (...) Spółce Akcyjnej o numerze (...) w wysokości 5.858,51 zł. Sąd stwierdził, że okolicznością niewymagającą dowodu jest wartość udziału spadkodawcy we własności zabudowanych gruntów rolnych, położonych w B., stanowiąca kwotę 35.000 zł.

Sąd przyjął, że udział wnioskodawczynie w spadku wynosi 1/2 części. Wnioskodawczynie, oprócz przysługującego jej w wyniku dziedziczenia udziału w: nieruchomości i własności środków pieniężnych, jest właścicielem 1/2 części tej nieruchomości i 1/2 części środków pieniężnych. Uczestnicy byli zgodni co składników spadku, ich wartości i sposobu działu przez przyznanie udziału spadkodawcy w nieruchomości i we własności środków pieniężnych wnioskodawczynie bez obowiązku spłaty. Jedynie uczestniczka B. B. wniosła o zasądzenie na swoją rzecz spłaty i wskazała, że nie wie jaka jest wartość jej udziału i nie wie jaka jest wartość udziału spadkodawcy w nieruchomości.

W ocenie Sądu I Instancji, z oświadczenia uczestniczki B. B. złożonego na rozprawie w dniu 8 stycznia 2013 roku, nie wynika, że kwestionuje wskazaną przez wnioskodawczynię wartość udziału spadkodawcy w nieruchomości. Stwierdzono, że jedynie w przypadku, gdyby którykolwiek z uczestników zakwestionował tę wartość i odbiegałaby ona od przeciętnych wartości nieruchomości na danym terenie, konieczne byłoby dopuszczenie przez Sąd dowodu z opinii biegłego. Okoliczności niesporne, zgodnie z art. 229 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. nie wymagają dowodu. Według Sądu, ze stwierdzenia uczestniczki B. B., że nie wie jaka jest wartość jej udziału i nie wie jaka jest wartość udziału spadkodawcy w nieruchomości, nie wynika, że nie zgadza się wartością udziału. Sąd, zgodnie z wnioskiem uczestników, przyznał udział w nieruchomości i w środkach pieniężnych wnioskodawczynie.

Postanowienie zostało zaskarżone apelacją przez uczestniczkę B. B. w całości, która domagała się jego uchylenia. Podniosła, że wartość nieruchomości wchodzącej w skład spadku została rażąco zaniżona i że domaga się stosownie do powyższego, wyższej spłaty.

Wnioskodawczynie i pozostali uczestnicy wnieśli o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Postępowanie apelacyjne przed sądem odwoławczym jest kontynuacją postępowania przed sądem pierwszej instancji, w dalszym ciągu następuje merytoryczne rozpoznanie sprawy. W postępowaniach działowych merytoryczny charakter postępowania realizuje także art. 684 k.p.c., zgodnie z którym skład i wartość spadku ulegającego podziałowi ustala sąd, przy czym, według utrwalonego orzecznictwa, skład i stan masy spadku jest istotny w dniu otwarcia spadku, natomiast wartość powinna być ustalona według cen z chwili dokonywania działu, więc zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.). Konieczność ustalenia wartości przedmiotu działu jest zatem aktualna w chwili zamknięcia rozprawy przez Sąd I, jak i II instancji. Zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c., sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok, odpowiednio postanowienie merytoryczne w postępowaniu nieprocesowym i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania, gdy jego wydanie wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Postępowanie dowodowe przed Sądem

I instancji powinno doprowadzić do ustalenia wartości przedmiotu podziału, czego zaniechano i co skutkowało koniecznością uchylenia zaskarżonego postanowienia na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

W postępowaniu cywilnym ustalenia faktów mogą odbywać się na podstawie przeprowadzonych dowodów albo w sposób bezdowodowy w oparciu o przyznane twierdzenia o faktach (art. 229 k.p.c.) albo o przyznanie milczące (art. 230 k.p.c.). W rozpoznanej sprawie obowiązkiem Sądu było ustalenie z urzędu wartości spadku, w tym wartości nieruchomości, co stanowi wyraz zasady inkwizycyjności, jako obecnie wyjątku od zasady kontradiktoryjności (art. 232 k.p.c.) charakterystycznej dla procesu. Prawidłowo wskazano, że ustalenie to może być dokonane bezdowodowo, jednak jedyne proceduralne możliwości takiego ustalenia wynikają z art. 229 k.p.c. i 230 k.p.c. Uczestniczka B. B. oświadczyła, że nie wie jaka jest wartość nieruchomości; jej oświadczenie z pewnością nie jest wprost przyznaniem faktu, że wartość nieruchomości to 35.000 zł; brak wiedzy o wartości nieruchomości nie jest twierdzeniem o wartości nieruchomości.

Twierdzenie uczestniczki o braku wiedzy o wartości nieruchomości nie oznacza braku wypowiedzi w tym przedmiocie, więc nie może oznaczać przyznania milczącego. Pozwana wypowiedziała się w ten sposób, że stwierdziła, że nie może przyznać, że wartość nieruchomości jest taka, jaką wskazuje wnioskodawczyni, gdyż nie ma tym przedmiocie odpowiedniej wiedzy. W tym stanie rzeczy, uczestniczka B. B. wypowiedziała się co do wartości nieruchomości w ten sposób, że nie przyznała, że jej wartość jest taka, jaka wskazana we wniosku.

Niemożność ustalenia bezdowodowego wartości nieruchomości powinna skutkować inicjatywą dowodową Sądu z urzędu, celem realizacji obowiązku ustalenia wartości spadku z urzędu. Czynności tej zaniechano, a w realiach rozpoznanej sprawy ustalenie wartości nieruchomości i ustalenie wysokości spłaty wyczerpuje całość postępowania dowodowego. Wydanie postanowienia wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, co skutkuje uchyleniem orzeczenia Sądu I instancji i przekazaniem sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy konieczne jest ustalenie z urzędu wartości spadku, w tym, udziału w nieruchomości, jeżeli wchodzi on w skład spadku. W postanowieniu działowym niezbędne jest określenie wysokości udziału w nieruchomości, wchodzącej w skład spadku.

Ponadto należy mieć na uwadze, że skutek śmierci spadkodawcy ustala wspólność małżeńska spadkodawcy z wnioskodawczynią, poszczególne rzeczy wchodzące w skład spadku stanowią współwłasność z innego tytułu niż dziedziczenie, zatem dział spadku i zniesienie współwłasności powinny być połączone w jednym postępowaniu (art. 689 k.p.c.). W skład spadku wchodzi udział spadkodawcy w majątku objętym małżeńską wspólnością ustawową, do dokonania działu spadku niezbędne jest więc uprzednie albo jednoczesne z działem spadku, połączone w tym samym postępowaniu, przeprowadzenie podziału majątku wspólnego. W razie stwierdzenia, że w skład spadku wchodzi udział spadkodawcy w małżeńskim majątku wspólnym, sąd powinien wyznaczyć wnioskodawcy stosowny termin do złożenia wniosku o podział majątku wspólnego po ustaniu ustawowej wspólności małżeńskiej, a gdy zarządzenie nie zostanie wykonane - postępowanie zawiesić na podstawie art. 177 § 1 pkt 6 w zw. z art. 13 § 2. (por. przykładowo: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 1972 roku, III CZP 100/71, OSNCP 1972, Nr 7-8, poz. 128, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2003 roku, V CKN 363/01).

O kosztach postępowania orzeczono zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c.

SSO Wiesława Buczek-Markowska SSO Robert Bury SSO Marzenna Ernest